

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ КЕЙСІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті розглядаються особливості застосування кейс-методу у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. Кейс-метод розглядається як сучасна інтерактивна технологія професійно-орієнтованого навчання студентів.

В статті розглядаються особливості застосування кейс-методу в процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. Кейс-метод розглядається як сучасна інтерактивна технологія професійно-орієнтованого навчання студентів.

In the article the features of case-method in the training of future specialists. Case method is regarded as a modern interactive technology professionally-oriented education students.

Ключові слова: кейс, сучасна технологія, професійно-орієнтоване навчання студентів.

На сучасному етапі однією з найгостріших проблем сучасної освіти у вищій школі є проблема недостатньої практичної підготовленості випускників вищих навчальних закладів, які розпочинають свою професійну діяльність. Вища школа нині активно веде пошук шляхів виходу з цієї ситуації. Основним напрямом, у якому рухається педагогічна наука і практика, є запровадження практичних методів і технологій навчання. Одним з таких новітніх методів є метод кейсів. Найбільш ефективно він використовується при викладанні економічних дисциплін. Традиційно кейс відображає конкретну ситуацію, яка вимагає від студентів дослідження ситуації і прийняття управлінських рішень. У процесі занять викладач спрямовує студентів у пошук таких рішень.

Хоча метод кейсів запозичений із закордонного досвіду, до його розробок і впровадження в українських вищих навчальних закладах активно долучилися вітчизняні науковці і викладачі-практики. Останнім часом з'являються наукові розвідки, у яких висвітлюється історія цього методу, особливості його розвитку. Проте найбільш цінними є дослідження у сфері застосування кейсів у вітчизняних умовах. Серед робіт, присвячених даній проблемі, виділяються дослідження таких авторів, як І.Осадченко, яка визначає дидактичну сутність кейс-методу [5] та А.Долгоруков, що визначає метод case-study як метод активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій (вирішення кейсів) [3]. О.Гозман, А.Жаворонкова та А.Рибальська висвітлюють історію розповсюдження методу кейсів [1]. В.Є.Лошенко [4] подає приклад проведення кейс-стаді. Проте робіт, у яких би містилися конкретні методичні рекомендації для проведення кейсу, нині бракує. Це зумовило обрання теми даної статті.

Метою даного дослідження є розкриття особливостей застосування методу кейсів у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця економічного профілю. З метою досягнення поставленої мети необхідне виконання завдання, яке полягає у розробці конкретних рекомендацій щодо проведення кейс-стаді.

Зміст кейсу (case-study) полягає в аналізі конкретних ситуацій. Це метод навчання, призначений для вдосконалення навичок і отримання досвіду у таких галузях, як: виявлення, відбір і розв'язання проблем; робота з інформацією –

осмислення значення деталей, описаних у ситуації; аналіз і синтез інформації і аргументів; робота з припущеннями і висновками; оцінка альтернатив; ухвалення рішень; слухання і розуміння інших людей – навички групової роботи [3].

Ключовий елемент дидактичної сутності кейс-стаді – аналіз (проблемно-ситуаційний аналіз, розігрування, дискусія) конкретної ситуації, тобто командна робота з кейсом (ситуаційною вправою), що максимально наближає навчання до практики [5, с.172].

Метод кейсів відноситься до неігрових імітаційних активних методів навчання. Його мета полягає в тому, щоб спільними зусиллями групи студентів проаналізувати ситуацію – case, яка виникає при конкретному стані справ, і виробити практичне рішення. Закінчення процесу має вигляд оцінки запропонованих алгоритмів і вибору кращого в контексті поставленої проблеми [2, с.22].

Метод case-study найбільш широко використовується в навчанні економіки та бізнес-наук за кордоном. Хоча цей метод багато хто вважає новим, проте вперше він був застосований у навчальному процесі в школі права Гарвардського університету ще у 1870 році. Систематичне запровадження цього методу у навчальний процес розпочалося в Гарвардській школі бізнесу і припадає на 1920 рік [1, с.5].

На теперішній час є дві класичні школи методу кейсів (case-study): американська (Гарвардська) школа і європейська (Манчестерська) школа. Ці школи дещо по-різному підходять до визначення мети методу кейсів. Представники американської школи метою методу вважають навчання студентів алгоритму пошуку єдино правильного рішення. Європейська школа метою методу кейсів вважає навчити студентів досягати багатоваріантності у розв'язанні проблеми [1, с.6].

При цьому американські кейси, як правило, більші за обсягом (20-25 сторінок тексту, плюс 8-10 сторінок ілюстрацій), європейські кейси – в 1,5-2 рази менші [3].

Лідером у сфері поширення методу кейсів є організація The Case Clearing House of Great Britain and Ireland, яку було створено у 1973 році за ініціативою 22 вищих навчальних закладів. У 1991 році її перейменовано на European Case Clearing House (ECCCH). Це некомерційна організація, яка пов'язана з організаціями, розташованими в різних країнах світу і розробляють та використовують кейси.

Метод кейсів нині посідає провідні позиції в навчальному процесі більшості американських і європейських вишів. Він вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам розв'язання типових проблем. Зокрема, Гарвардська школа бізнесу виділяє майже 90% навчального часу на розбір конкретних кейсів, зберігаючи пріоритетне значення методу case-study в навчанні бізнесу. За змістом ситуаційне навчання за гарвардською методикою – це інтенсивний тренінг слухачів з використанням відеоматеріалів, комп'ютерного та програмного забезпечення. Середньостатистичний студент Гарварду або

будь-якої іншої бізнес-школи за час свого навчання «опрацьовує» сотні кейсів [3].

Кейс рекомендується проводити у п'ять етапів.

Перший етап включає знайомство з ситуацією, визначення її особливостей. Другий етап передбачає виділення основної проблеми (чи кількох основних проблем) та основних факторів і персоналій, які можуть реально впливати на вирішення ситуації, яка пропонується у кейсі. Третій етап – пропонування тем для «мозкового штурму» студентами. Четвертий етап включає аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення. П'ятий етап – це етап розв'язання кейсу, на цьому етапі пропонується один чи декілька варіантів послідовності дій для вирішення проблемної ситуації. Також на цьому етапі визначаються проблеми, які можуть виникнути, і, відповідно, пропонуються механізми для їх запобігання та розв'язання.

Аналіз кейсів може бути як спеціалізованим, так і всебічним. Спеціалізований аналіз повинен зосереджуватися на конкретному питанні або проблемі. Всебічний (докладний) аналіз передбачає глибоке занурення в ключові питання кейса [3, с.21].

Викладачу, який використовує метод кейсів, необхідно чітко розуміти його особливості як технології професійно-орієнтованого навчання. Це складний процес, адже він погано піддається алгоритмізації. Проте формально у ньому можна виділити наступні етапи:

- 1) ознайомлення студентів з текстом кейсу;
- 2) аналіз кейсу;
- 3) організація обговорення кейсу, дискусії, презентації;
- 4) оцінювання учасників дискусії;
- 5) підведення підсумків дискусії.

Ознайомлення студентів з текстом кейсу та наступний аналіз кейсу найчастіше здійснюються за кілька днів до його обговорення і реалізуються як самостійна робота студентів. Час, відведений на підготовку, визначається видом кейса, його обсягом і складністю.

Загальна схема роботи з кейсом на даному етапі може бути представлена наступним чином: насамперед слід виявити ключові проблеми кейсу та зрозуміти, які саме з представлених даних важливі для вирішення; увійти в ситуаційний контекст кейсу, визначити, хто його головні дійові особи, відібрати факти і поняття, необхідні для аналізу, зрозуміти, які труднощі можуть виникнути при вирішенні задачі; наступним етапом є вибір методу дослідження.

Обговорення невеликих кейсів може включатися у навчальний процес і студенти можуть знайомитися з ними безпосередньо на заняттях. Принципово важливим у цьому випадку є те, щоб ту частину теоретичного курсу, на якій базується кейс, було б прочитано викладачем і опрацьовано студентами.

Підвищення ефективності роботи з кейсом може бути досягнуто, якщо студенти при попередньому знайомстві з ним будуть дотримуватися систематичного підходу до його аналізу. Можна запропонувати такі основні кроки цього процесу:

- 1) вписати з відповідних розділів навчальної дисципліни ключові ідеї, для того, щоб освіжити в пам'яті теоретичні концепції і підходи, які будуть використовуватися при аналізі кейсу;
- 2) прочитати кейс, щоб скласти про нього загальне враження;
- 3) уважно прочитати питання до кейсу та переконатися в тому, що вони є зрозумілими;
- 4) знову прочитати текст кейсу, уважно фіксуючи всі чинники або проблеми, які стосуються поставлених запитань;
- 5) поміркувати, які ідеї і концепції співвідносяться з проблемами, які пропонується розглянути при роботі з кейсом.

При роботі з кейсами закордонні фахівці не рекомендують використовувати інформацію, яка знаходиться «за рамками». Наприклад, якщо студент прочитав у газеті статтю про ту саму компанію, проблеми якої описані в завданні, факти з неї брати заборонено, оскільки менеджер, який приймає рішення (а моделюється ситуація, коли студент перебуває на його місці), володіє тільки тією інформацією, яка надана у завданні [3, с.22].

Організація обговорення кейса передбачає формулювання перед студентами питань, включення їх у дискусію. Питання зазвичай готують заздалегідь і пропонують студентам разом з текстом кейсу. При розборі навчальної ситуації викладач може займати активну або пасивну позицію, іноді він «диригує» розбором, а іноді обмежується підбиттям підсумків дискусії.

Отже, метод кейсів, за умови методично-правильного застосування, відкриває для студентів широкі можливості для підвищення рівня їхніх практичних вмінь і навичок у сфері аналізу конкретних ситуацій. Також студенти навчаються самостійно і разом з колегами по кейсу шукати шляхи розв'язання реальних проблем у сфері економіки, тобто працювати у ситуаціях, з якими вони зіткнуться у майбутній професійній діяльності. Слід запропонувати більш широко використовувати метод кейсів у навчанні студентів, особливо починаючи з третього курсу, коли вони вже отримали у вищому навчальному закладі певний обсяг знань, за допомогою яких зможуть вирішувати проблемні ситуації. Також доцільно було б за допомогою кейс-методу здійснювати контроль знань, замість семінарів проводити кейси й оцінювати студентів залежно від того, наскільки правильно вдалося їм розв'язати проблему і наскільки активно вони працювали у команді.

Список використаних джерел:

1. Гозман О. Путеводитель по MBA в России и за рубежом / О. Гозман, А. Жаворонкова. – М.: Begin Group, 2004. – 72 с.
2. Деркач А.М. Кейс-метод в обучении / А.М. Деркач // Специалист. – 2010. – №4. – С. 22-23.
3. Долгоруков А.М. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения / А.М. Долгоруков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600
4. Лошенко В.Є. Методика проведення кейс-стаді / В.Є. Лошенко. – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://cppk.cv.ua/methodical-development-2.php>
5. Осадченко І.І. Дефініція та дидактична сутність поняття «кейс-метод» / І.І. Осадченко // Гуманітарний вісник. – 2011. – №19. – С. 169-173.